

ditus, quæ expositio consonat verbis Aristote-
lis, qui cum dixisset aerem illum moveri sub-
dit, *verum ipse sonus alienus est, et non proprius*, siveque vult cum motum signum esse
depravati auditus. Quocirca motus intra aurem
digo obturata, non ideo sentimus, quod
interior aer continue moveatur, ut alii credi-
derunt, sed quod externus aer vehementius
intruditur, quem interior pellere nititur, et sic
sonus resultat, qui a nobis percipitur.

5. *Notatio quinta.* — *Concluditur pars tituli hujus capituli.* — Ultimo advertendum est ex Aristotele, lib. 4, de Historia animalium, capite octavo, in quibusdam animantibus imperfectis auditum constitui in medio corpore, neque in eis prominere aures, sed tantum quemdam anfractum dari, cuius foramen extrinsecus visitur. In quibusdam præterea imperfectioribus adhuc non apparere determinatum locum auditus, ut etiam dicitur 2, de Partibus, c. 12. Hæ tamen differentiae in iis sunt: quæ ad melius esse spectant, ad majoremque perfectio-
nem et custodiā hujus potentiae: at substantia illa, quam diximus esse organum, necessario debet reperiri saltem proportionaliter in omnibus, quæ vere audiunt. Ex his ergo omnibus notatis constat quod sit organum auditus et quæ audiendi facultas: est nimirum qualitas in dicto organo residens apta ad percipiendū sonum per propriam speciem ab ipso im-
pressam.

CAPUT XXIII.

QUIDNAM SIT ODOR, ET QUID SAPOR, AC DE SPECIE-
BUS EORUM.

1. *De natura odoris opiniones.* — Dicendum sequitur de olfactu, ejus objectum est odor, et ideo ejus natura prius explicanda est, quia vero odor et sapor magnam inter se conve-
nientiam habent, simul de utroque agendum. Fuit ergo sententia Heracliti apud Aristotelem, de Sensu et sensibili, c. 5, dicentis odorem esse vaporem, seu exhalationem: Avicenna 6, Naturalium, part. 2, c. Odore, vult esse humidum spiritum, et Conciliator, different. 155, exprimit spiritum esse medium quid inter fumum et vaporem, quod tamen Aristoteles im-
probab illo loco.

2. *Prima assertio.* — Prima conclusio. Odor est qualitas tertiae speciei. Probatur, quoniam est accidens per se primo sensibile, omnia vero ita sensibilia in illa specie collocantur, cum neque aliud prædicamentum detur, neque alia

species illius prædicamenta in qua ponantur: esse vero odorem accidens patet, quia adest, et abest, etc., quod etiam sit qualitas, notum videtur: quia non habet modum afficiendi substantiam diversum a qualitatibus aliis.

3. *Secunda.* — Secunda conclusio. Odor est qualitas secundo consequens ex primarum mixtione, in qua siccum, vincit humidum, calorque absolute dominatur. Ita Aristoteles, de Sensu et sensibili, cap. 5, D. Thomas 2, de Anima, lectione 29, text. 95. Albertus, Summa de homine, tract. de olfactu, quæst. 9, scribit odoris subjectum esse ignem temperatum, vi-
delicet mixtum corpus, in quo prædominantur qualitates ignis, similiter sentiunt Alexander, in libro de Sensibili, c. de odore, et alii, citato loco, de Anima, Theophrastus, lib. 6, de Causis plantarum, cap. 4, idem præterea indicant, asserentes odorem fumum esse, vel exhalationem: explicant enim naturam odoris per ejus subjecta, in quibus sane calor et siccitas præ-
dominantur. Probatur deinde conclusio ratione. Nam res odoriferæ calefactæ melius odorem efflant, unde melius aestate, quam hyeme percipiuntur odores, pleraque etiam vigente calore odorem emittunt et non alias. Quod aperte demonstrat calorem esse præcipuum odoris dispositionem. Unde etiam experimur rem odoriferam non percipi odoratu, si nimium madefiat, ipsum quoque organum odorandi multa e capite distillatione obtunditur, atque imperfekte odorem percipit: dulcia tandem minus odorifera sunt, quia in eis prædominantur humiditas: requirit ergo odor dominium siccitatis, non tamen omnino aridis gaudet, nonnullamque humoris admixtionem poscit.

4. *Varia Aristotelis loca conciliantur.* — Ex quibus patent, cohærentque diversa Aristotelis loca in hac materia, nam, cap. 5, de Sensu et sensibili, ait odorem non esse vaporem, neque exhalationem, sectione vero 12, Problematum, q. 10, dubitat, an odor sit fumus, vel vapor, et sect. 13, quæst. 5, inquit odoris naturam esse vaporem, et cap. 2, de Sensu et sensibili, in fine, vult odorem esse fumosam vaporationem, ideoque ab igne esse: cum ergo, cap. 5, negat esse exhalationem, interpretandus est in sensu formalis, id est, non esse ipsam substan-
tiā exhalationis: cum vero alii locis id affir-
mat, intelligitur subjective, id est, subjectari in re simili exhalationi, calida scilicet, et secca. Urgebis, dicto cap. 5, de Sensu et sensibili, impugnat Aristoteles Heraclytum, quod odo-
rem posuerit exhalationem, qui tamen cre-
dendus sit locutus subjective. Respondeatur

putasse forte Heraclytum esse substantiam, vel certe dicendum sepe Aristotelem impugnare verba magis, quam sensum. Alii respon-
dunt Aristotelem eo loco probare odorem non subjectari in vero vapore et exhalatione, quæ mixta imperfecta sunt, quod quidem verum est in se, incertum tamen an id intende-
rit Aristoteles: vapor enim, cum sit humidus nimium, non est capax odoris, neque item exhalatio ob nimiam siccitatem, videndus est Plinius de hac re, l. 10, c. 70.

5. *Tertia assertio pro sapore.* — Sit jam ter-
tia conclusio. Sapor est qualitas secunda re-
sultans ex mixtione, in qua calor cum humi-
ditate vineunt, ita tamen, ut calor sit prin-
cipalior. Et hoc est, quod Aristoteles ait de Sensu et sensibili, saporem causari ex materia, in qua humiditas, quæ comprehendit (id est, su-
perat) siccitatem calore concoquitor: sic enim resultat sapor: quod si calefactio adeo procedat, ut ex illa materia humida resolvat materiam subtiliorem jam plurimum exsiccatam, causa-
bitur odor, quo fit ut omne sapidum humidum sit aliquantulum, atque infra videbimus etiam in organo gustus reperi humiditatem, ad saporem percipiendum. Quare sapor et odor qualitates vicinæ sunt, quamvis hic subtilior sit, ac nobilior.

6. *Pro postrema parte tituli de speciebus saporum et odorum communiter.* — *De saporibus peculiariter.* — Hinc Aristoteles 2, de Anima, cap. 9, ait species saporum et odorum propor-
tione quadam esse sumendas, et de Sensu et sensibili, cap. 5, scribit, sicut saporum quidam dulces sunt, alii amari, ita inter odorum alios delectationem causare, alios tristitiam, qui dulces, atque amari proportionaliter dici possint. De utrorumque tamen speciebus in uni-
versum dicimus, sicut ex dicta proportione qualitatum primarum resultant, ita ex illius variatione variari, de qua Galenus, lib. 1, de simplicium Medicamentorum facultate, c. 38, ubi plerasque species saporum enumerat, et Theophrastus, lib. 6, de Causis plantarum, cap. 4, Plinius, lib. 15, cap. 27, tredecim re-
censet saporum genera: Aristoteles vero de Sensu et sensibili, cap. 4, et cum ipso alii post Platonem in Timaeo octo proponunt, dulcem et amarum, pingue, falsum, austerum, acrem, acutum, acerbum, seu ponticum. Dulcis sapor consurgit ex temperatis calido et humido, qua de causa maxime accommodatur nostræ naturæ, amarus vero ex calido et secco vehe-
mentibus, atque ponuntur extremi sapores, este Aristotele: imo et sensu ipso, extreme

enim afficiunt gustum: ergo et inter se distant extreme. Præterea licet in calore non maxime distent, maxime tamen in siccitate et humore: unde ex parte subjecti requirunt etiam tempera-
menta nimium distantia. Reliqui sapores medi sunt, de quibus philosophandum juxta accessum et recessum ad extrelos illos. Galenus tamen, lib. 4, de simplicium Medicamentorum facultate, cap. 10, vult acutum potius, ac ponticum saporem maxime distare, quem medici sequuntur: sed immerito, ut ex dictis patet, affirmatque Aristoteles, ac peripatetici non pauci, nominatim Commentator 2, de Anima, commento 105, et 5 Collectanearum, cap. 2, divus Thomas, de Sensu et sensibili, lect. 11, Averroes 2, de Anima, text. 103, et 5 Collectanearum, c. 27, Garbius, in Summa, lib. 1, tract. 5, quæst. 71, Contarenus, lib. 5, de Elementis, Javellus 2, de Anima, q. 46. Hæ itaque sunt saporum species simplices, ex qui-
bus mixti alii congregantur sapores, quemadmodum de coloribus superius diximus, ac tam multi quidem ut promptius fuerit hominum ventri eos in dies miscere, quam menti nomi-
nibus distinguere.

7. *Item de odoribus.* — Sed et ipsæ odorum simplices species non sunt nobis adeo notæ propter imperfectionem nostri olfactus: unde hoc tantum distinguimus, an res sit odorifera, nece, et an sit odor nobis gratus, an moles-
tus: unde neque illos propriis nominibus dis-
tinguimus, sed ex ipsis rebus odoriferis deno-
minationem sumimus, ut a rosa, a thure, etc. Distinguimus etiam odorem a foetore per illum intelligentes odorem suavem, per hunc contra-
rium, solet etiam distinguere odor acutus et gra-
vis: acutus dicitur, quia celeriter movet: gra-
vis, quia tarde, seu remisse: de quibus Plinius, l. 21, cap. 7. Oportet tamen advertere ultimo loco, ex cap. 4, de Sensu et sensibili, et ex Galeno, lib. 4, de simplicium Medicamentorum facultate, cap. 21, odorem quemdam esse, qui ad alimentum ordinatur, et gustum provocat, unde consonantiam habet cum sapore, nam suavis et delectabilis odor conjungitur optimo sapore, et e contrario, ac sensus talium odorum maxime inest brutis, quod fuit necessarium, cum quæ ab eis gustanda sunt per solum odorem absque aliis documentis discernant, visu enim sœpe alimentum est delectabile, quod tamen gustui esset nocivum, itaque odorandi facultas necessaria fuit maxime brutis, ut præ-
nuntiaret gustui conditionem eibi, fuit item necessaria, ut alimentum distans sentire pos-
sent. Alii sunt odores, qui per se delectant,

neque movent appetitum, ut passim experimur in floribus, atque suffitibus, tales vero consonantiam non vendicant cum sapore, imo sepe suavissimi sunt, sapor autem amarissimus, quod Galenus supra notat, et Aristoteles, textu 95, Plinius, lib. 15, cap. 18.

CAPUT XXIV.

QUO MODO ODOR MEDIUM, ET OLFACTUM IMMUTET.

1. Suppositio pro priore parte tituli. — *Opiniones adversae de diffusione odoris per medium.* — Quamvis praecedenti quæstione de odore et sapore dixerimus, propter eorum affinitatem, in hac tamen quæstione prosequemur tantum de odore, superest autem de illo dicere prout sensibilis est, de modo videlicet, quo sensum immutat. Atque primo supponendum odorem a longe immutare posse sensum, ut experientia docet: necesse ergo est interjectum medium carere corpore impidente diffusionem odoris: unde medium accommodatum sunt aer, imo et aqua, ut Aristoteles supra testatur, et de Sensu, et cap. 5, et 4, de Hist., cap. 8. Nam pisces sub aquis odorem percipiunt, dum nocte moventur ad alimentum distans, non alio ducti sensu, quam olfactu. Idem habetur 2, de Part., cap. 10. Scribitque Plinius, lib. 10, cap. 70, Philoponus, de Anima, fol. 59, col. 3, S. Thomas, de Sensu et sensibili, lect. 14. Hoc posito, quæstio est de modo diffusionis per medium. Avicenna 6, Naturalium, p. 2, cap. de Olfactu, sentit odorem non aliter posse diffundi, quam realiter. Quæ fuit sententia Platonis, ut refert Albertus, tractatu 3, cap. 23. Commentator vero ad textum 97, ex alio extremo credit rem odoriferam solum emittere species intentionales, quem sequitur Nyphus.

2. Primum pronuntiatum. — *Secundum.* — Hac tamen in re duo habentur certa. Unum qualitatem odoriferam non posse ita diffundi per aerem, aut aquam, ut in eis subjectetur, cum odor non sit activa qualitas, sicut nec color mediumque incapax illius sit, cum in eo requiratur mixtio qualitatum primarum, unde denuo non producitur, nisi ea mixtione posita, ad quam consequitur: cum autem medium ab odorabilis immutatur, illa mixtio non intercedit: ergo, etc. Alterum est a re odorabili diffundi odorem realiter per medium, quare cum non diffundatur inherendo aeri, ut dictum est, oportet ut exhaletur aliqua substantia tenuis ad modum sumi deferens ipsam qualitatem. Atque ita intelligitur Aristoteles 2, de Anima,

textu 127, dicens aerem pati ab odore, non quod recipiat subjective in se odorem, sed quod per aerem deferatur. Atque hoc evidentissimis experiens patet. Primo quia ablata re odorifera medium per multum temporis conservat odorem: non posset autem conservare solas species, quia pendent in conservari ab objectis: ergo manet ipsa qualitas in aliqua tenui substantia. Secundo, sœpe non redolent materia odorifera nisi calefaciat, et fumum quemdam, vel halitum spiret, ut patet in thure, ideoque melius odorem percipimus vere, quam hyeme, quia frigus impedit exhalationem. Tertio experimur odorem involueris conservari, et alias facile difflari, namque sola emissio specierum absque substantiae vaporatione non minueret qualitatem, ut in colore patet, hac enim de causa rosa evaporando marcescit, et poma corrugantur. Quarto manus rem odoriferam attrectans redolent: non ob species solas, ut patet: non ob productum odorem in manibus, ut ex dictis liquet: ergo ob aliquam substantiam odorosam, quæ illis adhaesit: unde et abluendo facile odor perditur. Quinto odores nonnunquam plurimum cerebro prosunt, cuius causam reddit Aristoteles, de Sensu et sensibili, capite primo, quia cerebrum frigidum vapore odoro, utope calido, temperatur, ac fogetur, qua de re Aristoteles ibidem, cap. 2, et sectione 13, problematum, quæstione prima, atque in hoc convenienter fere auctores: imo propter hanc evaporationem Pythagorici dixerunt odorem nutrire, quod Aristoteles improbat eodem lib. de Sensu, cap. 5, nam substantia illa nutritioni idonea non est, neque ad stomachum descendit, unde fabulosum videtur, quia Plinius, lib. 7, cap. 2, refert quosdam ore cassos, odore tantum ali, quem naribus trahunt.

3. Circa secundam partem tituli diffusionem reale usque ad olfactum alii requirunt, alii rerrius non requirunt. — His ita statutis difficultas restat, an ad odorem sentiendum oporteat illum realem vaporem substantiae pervenire usque ad olfactum, nam Avicenna supra, et alii affirmant, D. Thomas, lect. 20, in secundo de Anima, scribit hoc posse quidem contingere aliquando propter vehementiam odoris, non tamen esse necessarium, sufficeretque species intentionales. Idem docet in 2, dist. 2, q. 2, art. 2, ad 5, Philoponus 2, de Anima, fol. 63, col. 1 et 2, Aegidius, text. 100, dub. 2, uterque Cajetanus et Javellus, denique Colonenses, de Sensu et sensibili, cap. de Odoratu: quæ sententia mihi probabilior est, et proba-

CAP. XXIV. QUOMODO ODOR MEDIUM, ET OLFACTUM IMMUTET.

tur primo. Sensatio odoris fit ad longissimam distantiam, de vulture enim scriptores produnt olfactere ad 50 millaria, non est autem credibile substantiam odoram ita longe posse diffundi, atque Albertus Magnus 2, de Anima, cap. 25, refert in Græcia, alii apud Trojam, tantam fuisse stragem, ut Tyrides, et vultures odore cadaverum allicerentur ab spatio leucarum 500. Responderi solet tunc quidem deferriri exhalationes odoriferas, vento praesertim calido eas conservante, et fovente, sic enim tempore pestis vitium aerem pervenire longissime. Sed obstat, quoniam licet integra cadavera resolventur in rarissimam materiam, non possent tantum spatium exhalationibus implere: maxime quia odor versus omnem partem in sphæram funditur. Secundo probatur, quia si odor multiplicaretur realiter usque ad olfactum, species intentionalis illius produceretur solum a vapore naribus proximo, sive non sentiretur odor existens in objecto praecipuo, unde realis odor diffatur, quod est contra experientiam. Tertio odor est per se primo sensibilis: ergo est productivus specierum ubicumque hæret: ergo illas producet existens in objecto odorifero, atque adeo ad nares usque, si proportionata fuerit distantia. Confirmatur, quia alias nullum esset medium extrinsecum ad sentiendum odorem, semperque sentiretur per contactum physicum inter rem odorabilem et olfactum, essetque olfactus quidam tactus, sicut de gustu asseruit Aristoteles secundo, de Anima, cap. 10. Ultimo sensatio odoris per aquam necessario fit per species intentionales, quia exhalatio odorifera non potest in aqua conservari propter frigiditatem et humorem, teste Aristotele, de Sensu et sensibili, cap. 5, ergo, etc.

4. Diffusio specierum intentionalium odoris ab objecto incipit, sicut et soni. — Superest vero dubium simile ei, quod de sono tractavimus, an species odoris incipient multiplicari a principio a re ipsa odorifera, an vero solum unde cessat multiplicatio odoris realis. Respondetur a principio multiplicari, quod vero simul exhaletur substantia tenuis, accidentarium esse: etenim res odorabilis non sentitur per exhalationem ab ipsa distinctam, sed per propriam speciem, quam producit a principio. Rationes etiam factæ de sono hic procedunt: objectio que in contrarium, quia jam odor in instanti periperetur contra Aristotelem, de Sensu et sensibili, c. 7, ac contra ipsam experientiam. Sed objectio sicut ibi de sono, ita hic similiter solvenda est: nimur esse certam sphæram,

6. Oppositio ex Aristotele, et D. Thoma. — *Explicantur.* — Oppones Aristotelem, de Sensu et sensibili, capit. 2, asserentem, organum olfactus non debere esse calidum, eo quod odo-